

1. MILÍČŮV DŮM

1.1. Cesta k Milíčovu domu

Cesta k Milíčovu domu byla dlouhá a náročná a vybudování tohoto útulku předcházelo několik let práce.

Po návratu z války viděl Přemysl Pitter na ulicích potulující se děti, především chlapce, jak se perou, vytloukají okna nebo skáčou na železniční vozy, z nichž shazují pytle s uhlím. Důvodem tohoto chování dětí byl nedostatečný dohled rodičů nad dětmi a nedostatečná výchova. Většinou totiž jen matky samy musely živit rodinu, protože otcové dětí byli na vojně, v zajetí nebo v legiích. Přemysl Pitter se proto rozhodl, že dětem nabídne loutkové divadlo.¹

Již počátkem 20. let přemýšlel Pitter o založení Domova opuštěných a mravně ohrožených dětí, který by děti plně zaopatřil. Vzniklo stavební a bytové družstvo s názvem Domov mládeže bez přístřeší v Praze, později přeměnilo družstvo název na Milíčův dům. Přemysl Pitter byl jeho místopředsdou. Tento domov měl splňovat účely veřejné jídelny, přednáškového centra pro dospělé a útulku pro opuštěné a zanedbané děti. Hlavním přáním Přemysla Pittra bylo, aby byly děti vychovávány podle ideálů Ježíše a Jana Milíče. Útulek pro děti, o kterém Pitter snil, měl stát na Žižkově, v centru města nebo na Smíchově. Vyhrál pozemek na Žižkově. Nejdříve koupilo sdružení pozemek na vrchu sv. Kříže, později ho museli vyměnit za pozemek u bývalého Olšanského rybníka. Jelikož měl Pitter v této době problémy s policií, nedalo se počítat s tím, že na stavbu domu bude přispívat stát. Se začátkem stavby se otálelo více než deset let.² Vůbec první „besídka“ pro děti byla zorganizována Novým Jeruzalémem 10. října 1920.³ Tato první besídka se konala v zahradním pavilonu jedné žižkovské restaurace s názvem „Na výšině“ v Libušině ulici, kterou si Pitter a jeho přátelé pro tuto příležitost pronajali. První pokus Pittra, uspořádat dětem společné odpoledne mimo ulici, dopadl přes počáteční chaos a neklid úspěšně. Děti si během „besídky“ společně zazpívaly známé písničky, zahrály hry a shlédly představení O kašpárkovi.

¹ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 28 - 30

² KOSATÍK 2009, s. 142 - 143

³ KOSATÍK 2009, s. 60

Následující shledání dětí už bylo klidnější, opět se hrálo a zpívalo a proběhlo další divadelní představení. Zprvu se besídky konaly v neděli dopoledne, poté též ve středu a v sobotu odpoledne. Další besídky už trávily děti ve skupinách, ve kterých se učily nové hry, nové písně, vyprávělo se a za pěkného počasí trávily děti čas v prostorné zahradě nebo v přírodě. Děti se mohly vychovatelů ptát na to, co je zajímalo a často si všichni jen tak povídali. Později se děti začaly o dům a zahradu starat – uklízely, pomáhaly, přiváděly děti nové. Doma se děti svěřovaly rodičům, co dělají během odpoledne a co nového se naučily či dozvěděly. Rodiče byli nadšení, že se děti netoulají po ulici a volný čas tráví užitečně i s kamarády. Děťmi oblíbené byly také nedělní dopolední besídky, které byly slavnostnější než odpolední setkání a velmi oblíbené byly jarní a vánoční oslavy s bohatým programem, na kterých se podílely hlavně děti samy. O tyto akce byl velký zájem ze strany dětí i rodičů.

Po šesti letech fungování dopoledních a odpoledních besídek a oslav museli Přemysl Pitter a jeho spolupracovníci hledat nový útulek, jelikož majitel restauraci předal. Pravidelné besídky však daly důvod pochybovačům a „škodlivým“, kteří na besídkách a ostatních aktivitách viděli několik chyb a nedostatků a nebezpečí ve výchově. Z těchto pomluv a pochyb došel majitel domu k takovému závěru, po kterém musely být besídky a vychovatelé z domu vypovězeni. Vznikla proto myšlenka založení vlastního útulku pro děti a mládež. Přemysl Pitter se snažil přesvědčovat úřady a organizace, že je důležité zřizovat družiny školní mládeže a výchovná zařízení.⁴

Pitter si uvědomoval, že ulice není vhodné prostředí pro děti a mládež, jelikož v ulicích je hluk, prach, doprava a hrozí zde mnoho nebezpečí a úrazů. „Výchova ulice“ je špatná výchova, mladší děti chytají od starších špatné příklady chování.

V roce 1929 zasáhla Československo ekonomická krize a Pitter si uvědomoval, že pomoc dětem je v tomto období naléhavá a důležitá. Přemysl Pitter začal mezi svými posluchači a čtenáři Sbratření sbírat finanční prostředky na vybudování vlastního útulku, který pojmenuje Milíčův dům. Trvalo několik let, než se podařilo nasbírat dostatek finančních prostředků ke koupi vhodného pozemku a další roky trvalo, než se postavila celá budova se dvěma patry.⁵

⁴ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 30,31

⁵ Dr. ŠTĚPÁN Sborník nadace P. P. a O. F. 1995, s. 75

V roce 1932 začal veřejně žádat ve Sbratření či jiných letácích o finanční příspěvek na stavbu a realizaci Milíčova domu. Roku 1933 dostal od stavebního úřadu povolení ke stavbě a našel si i stavitele Karla Skorkovského. K. Skorkovský byl vinohradský stavitel, který vybudoval např. Veletržní palác, Libeňský most či Masarykovy domovy. Byl filantropem a postavil zdarma obydlí pro několik rodin nezaměstnaných pražských dělníků. Byl členem Českobratrské církve evangelické.

6

1.2. Začátky Milíčova domu

Obrázek č. 1 – Milíčův dům ve třicátých letech

Milíčův dům na Žižkově byl dětem otevřen až ráno v neděli 24. Prosince 1933 a konalo se zde bohoslužebné shromáždění, na kterém kázal Přemysl Pitter, a odpoledne zde byla vánoční oslava pro všechny děti z okolí.⁷

Známi a přátelé Pittrovi pomáhali jak při stavbě útulku, tak s jeho financováním. Milíčův dům byl postaven na úvěr, díky pochopení a pomoci stavitele Karla Skorkovského.⁸ Pitter požádal stavitele Skorkovského o stavbu, i když nemohl slíbit přesné splácení financí, vše záleželo na darech přátel a známých a čtenářů „Sbratření“. Skorkovský mu přislíbil postavit první část, což bylo přízemí a sál, po zaplacení této části, začal stavět další část a to druhé patro.⁹

Na stavbě Milíčova domu se podílelo mnoho dobrovolníků. Díky prosbám Přemysla Pittra o zapůjčení zařízení na stavbu, mohly stavební práce pokračovat snáze. Parcela pozemku byla totiž opuštěná a nepřilíživá a nedaleko byl Olšanský rybník, jehož část byla zasypána, aby byl dostatek prostoru na hřiště.¹⁰

Milíčův dům byl jednoduchý, účelný a vkusný. Ze začátku byly v útulku jen české děti, později když do Prahy přicházeli uprchlíci z Německa, začaly do útulku docházet i děti německé. Společně tak oslavily například Vánoce v roce 1934.

⁷ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 137

⁸ Dr. ŠTĚPÁN Sborník nadace P. P. a O. F. 1995, s. 76

⁹ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 39

¹⁰ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 137

Když stavitel Skorkovský viděl, jaká potřebná práce se v Milíčově domě vykonává, souhlasil s přístavbou, o kterou Pitter žádal a roku 1936 dostal útulek svou konečnou rozlohu a podobu.¹¹

1.3. Děti a činnosti Milíčova domu

Na začátku bylo v Milíčově domě asi šedesát dětí, které se nejprve rozdělily do dvou chlapeckých a jedné dívčí skupinky, dle rodinných poměrů. Poté se skupinky rozmnožovaly podle narůstajícího počtu dětí. Družiny v průběhu času zlehka měnily názvy, v začátcích se jmenovaly: Broučci, Kůzlata, Včelky, Vlaštovky, Srnky, Hospodyňky, Junáci, Bobři, Průkopníci, Skřítci a Vlčci. Počet dětí se měnil, ale postupem času se ustálil na sto padesáti dětech. Z počátku se o všechny děti starali Přemysl Pitter, Olga Fierzová, která organizovala hlavní provozní práci a od roku 1933 také Ferdinand Krch, který měl na starosti pedagogický dohled.¹²

Milíčův dům byl otevřen od půl deváté ráno do šesti večer. V poledne byla hodinová přestávka, kdy šly děti na oběd domů nebo do nedaleké městské školní jídelny. V Milíčově domě děti dostávaly vydatné dopolední i odpolední svačiny. Děti byly rozděleny podle věku do 12 družin, jejichž jména byla před a v roce 1949: Broučkové, Kůzlata, Skřítkové, Vlčkové, Lvičata, Kamzíci, Rackové, Bobři, Světlušky, Slunéčka, Veverky, Včelky, Laňky a Vlaštovky.¹³

Později do Milíčova domu docházely o víkendu starší děti a to hlavně dorostenci, učňové a učnice, kteří v Milíčově domě vyrostli a stále s ním byli v kontaktu, chodili sem pomáhat a dále zde trávili svůj volný čas.

V Milíčově domě vládla radost, pohoda, klid a láska. Učitelé a vychovatelé byli nazýváni strýček a tetička. Místnosti zde byly útulně, vkusně a prakticky zařízeny.

Součástí Milíčova domu byly – klubovna, hrací a tělocvičný sál, hudební síň, čítárna, dílny a studovna. V dílnách se využíval papír, dřevo, látky či lepenka. Dívky šily, pletly, háčkovaly, vyšivaly, z papírů tvořily obaly na knihy či na fotografie a alba a připravovaly vánoční ozdoby a řetězy. Chlapci ze dřeva

¹¹ PITTER A FIERZOVÁ, s. 138

¹² KOSATÍK 2009, s. 147

¹³ PITTER - osobní záznamy 1949

vyřezávali malé hračky, hokejky, prkénka do kuchyně a jiné ozdobné či potřebné věci. V hudební síni se cvičil sborový zpěv, rytmika, národní tance, nadané dívky se učily hře na klavír, nadaní chlapci se učili hře na housle. Pro starší dívky nebo matky byly zde konány kurzy zdravého a levného vaření.¹⁴

Děti zde byly vedeny k čistotě, v Milíčově domě byly k dispozici sprchové lázně s teplou vodou. Dětem se pravidelně kontroloval chrup a probíhaly další zdravotní prohlídky. Ke svačinám děti dostávaly hrnek mléka, chléb s marmeládou, sýrem či medem, v letních měsících také ovoce vypěstované na zahrádce Milíčova domu.

Milíčův dům nebyly jen prostory na hraní a práci, Milíčův dům byl místem, kde se děti učily přátelství, kde bylo útulné prostředí, kde si děti pomáhaly, učily se slušnému chování a hlavně to bylo místo, kde se o děti někdo s láskou staral a měl je rád. Děti měly v Milíčově domě prostor projevovat svoji vlastní myšlenku, představu, schopnost a touhu a vždy si mohly vybrat, co chtějí dělat. Děti se zde učily vyrábět praktické i ozdobné věci a dárky pro sebe či pro rodiče nebo kamarády. Při práci se zde učily trpělivosti, vytrvalosti, přesnosti a také sebedůvěry a to hlavně při ruční práci, kdy děti vidí svůj výsledek a vytváří si tak vztah k dané vyráběné věci a učí se také lásce k řemeslu.

Mezi nejčastější aktivity v Milíčově domě patřilo vaření, modelování, navlékání korálků, loutkové divadlo, slovní i sportovní hry, říkanky, šachy, úprava záhonů na zahradě, mytí nádobí po svačině, výlety, procházky či také návštěvy divadla. Na zahrádce Milíčova domu se pěstovala zelenina – kedlubny, mrkve, ředkvičky nebo také hrášek, ovoce – jablka, rybíz, jahody či třešně. Děti se také staraly o okrasné záhonky s nejrůznějšími květinami.

Výchovná práce v Milíčově domě nesla velké pokroky a úspěchy. Pedagogové a vychovatelé chtěli, aby z dětí vyrostli lidé ušlechtilí a schopní budovat vlast v duchu nejlepších tradic a zásad. Milíčův dům byl nejlepším příkladem mimoškolní činnosti věnované dětem.¹⁵

V Milíčově domě byly zakázány hračky typu pistolek a flintiček a ty děti, které do útulku tyto hračky přinesly, vyslechly si od Pittra vysvětlení o nevhodnosti

¹⁴ PITTER Zpravodaj M. D. 1942, s. 5

¹⁵ PITTER A FIERZOVÁ – osobní záznamy a deníky 1934 - 1939

těchto hraček. Místo těchto vojenských hraček dostávaly děti hračky k tvořivé práci.¹⁶

1.4. Milíčův dům v době 2. sv. války

Vypuknutí 2. Světové války roku 1939 nemělo na činnost v Milíčově domě a v ozdravovně v Mýtě zásadní vliv. Práce s dětmi a pro děti pokračovala, i když se pracovníci Milíčova domu často potýkali s nedostatkem potřebných věcí. Přemyslu Pittrovi se ale dařilo zajistit pro Milíčův dům a ozdravovnu v Mýtě základní potraviny a hlavně palivo na potřebnou dopravu dětí. V prvních letech války byl Milíčův dům velmi vytížen.¹⁷ Veřejná činnost se okolo roku 1939 přísně kontrolovala a často omezovala. V Milíčově domě ale činnost stále pokračovala, a to za velkého zájmu. Děti bylo stále mnoho, stejně tak rodičů na besedách a dobrovolníci stále rádi pomáhali a přispívali. Jelikož bylo ve školách na řádný provoz málo paliva, byly školy často zavřeny a Milíčův dům poskytoval služby školy i domova pro děti.¹⁸

I během války se stále pokračovalo v přednáškách, besídkách, nedělních bohoslužbách a kázání a dalších shromáždění. Na všech akcích v Milíčově domě se řešily aktuální problémy, ale také se nadále povídalo o běžných věcech, zpívalo se a přednášelo. Na akcích pro děti se kladl důraz na to, aby děti zde v Milíčově domě co nejméně pocítily přítomnou válku. Jako každý rok se i za války konaly Vánoční slavnosti. Na Štědrý den se dětem rozdala stejně bohatá nadílka jako o jiných Vánocích, i když se dárky nebo materiál na ně sháněl velice těžko a dlouho. Přemysl Pitter žádal své známé a přátele o jakoukoliv materiální či finanční pomoc pro děti a dárky pro ně. Kromě hmotných dárek se P. Pitter snažil dát dětem naději, morálku a lásku, což bylo v této době nejdůležitější a nejcennější.

Lidé během války stále do Milíčova domu zasílali finanční příspěvky a hmotné věci, i když sami měli za války peněz méně, ale rádi přispěli na pomoc potřebným dětem. I nadále se konaly nedělní ranní bohoslužby vedené Přemyslem Pittrem a i nadále posílali čtenáři měsíčníku „Sbratření“ a přátelé Milíčova domu

¹⁶ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 137

¹⁷ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 146

¹⁸ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 47

finanční příspěvky. Později ovšem procházel i časopis „Sbratření“ přísnou cenzurou a nakonec bylo jeho vydávání v roce 1941 zastaveno. O dva roky později v zimě byl vydán všeobecný zákaz bohoslužebných shromáždění a to se týkalo i Pittrových bohoslužeb v Milíčově domě. Přemysl Pitter měl mezi svými známými i židovské přátele, kteří měli během 2. světové války značné problémy a P. Pitter jim pomáhal, podporoval je a navštěvoval, ač to bylo velice nebezpečné.¹⁹

O pobyt dětí v Milíčově domě okolo roku 1940 byl tak velký zájem, že bylo nutno vypracovat listinu čekatelů. Židovské děti totiž nemohly docházet do škol, a proto tyto děti byly častými návštěvníky Milíčova domu.

Pitterova podpora Židů pro něj měla nepříjemné následky. V roce 1944 navštívilo Přemysla Pittra v Milíčově domě gestapo. Pitter byl nejprve dotazován ve své kanceláři, druhý den byl předvolán na velitelství gestapa, kde musel odpovídat na nepříjemné otázky, ale nakonec byl propuštěn, i když tomu sám nemohl uvěřit.²⁰

Německou okupaci nejvíce pocítili Židé, byli nuceni nosit žlutou „Davidovu hvězdu“ a nesměli se stýkat s „áriji“. Židovské děti přestaly do Milíčova domu docházet, aby neohrozily jeho činnost. Židé byli večer kontrolováni gestapem ve svých domovech, zda tam jsou. I když to bylo velice nebezpečné, navštěvoval v noci Přemysl Pitter s Olgou Fierzovou potřebné Židy doma a nosili jim mléko a ovoce, které bylo jim odpíráno.

Během války se stále potají setkávali v Milíčově domě ti, kteří hledali víru, sílu a útěchu. Pitter se nemohl stýkat se svými zahraničními přáteli, a proto také v Milíčově domě skončily tyto vzácné návštěvy.²¹

1.5. Milíčův dům po 2. světové válce

Od roku 1947 se komunisté zmocňovali důležitých funkcí a pozic a pronikali do nejrůznějších institucí. Nový komunistický režim znárodňoval i sociální a výchovná zařízení. Milíčův dům byl převzat ústředním národním výborem a i když mohla činnosti v něm nadále pokračovat, v roce 1950 byly

¹⁹ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 147, 149

²⁰ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 153

²¹ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 48, 50

Pittrovi zakázány jakékoliv veřejné projevy. Další negativní vliv komunistů pocítil Milíčův dům tím, že sem bylo posláno tolik dětí, že výchovná práce nebyla tak účinná. I když se pracovníci Milíčova domu velice snažili, nebylo možné vychovávat tak velké množství dětí stejně kvalitně, jako tomu bylo dříve.²²

Milíčův dům byl v roce 1949 zařazen mezi městské družiny pražské a dostalo se mu uznání vedoucích kulturních činitelů. I přesto měl Přemysl Pitter starosti, jak udržet Milíčův dům v provozu po finanční stránce - obstarávat a platit svačiny, nakupovat potřebný materiál, zařídit sociální pomoc nebo zajistit plat pracovním silám.²³

Od podzimu roku 1950 byla činnosti Milíčova domu opět stále více kontrolována úřady. Přemysl Pitter musel podávat zprávy, vyplňovat dotazníky a pořizovat nejrůznější statistiky. Poté musel vysvětlovat své dosavadní aktivity a činnosti spojené nejen s Milíčovým domem. Také musel upřesnit, v jakých organizacích byl činný a musel vysvětlit svůj nynější postoj k politice a aktuálním dění. Bylo mu nabídnuto skvělé místo ředitele vychovatelný v pohraničí, ale Pitter ho odmítl.²⁴ Po roce 1950 byla družina Milíčova domu přidružena k ZŠ v Lupáčově ulici.²⁵

Přemysl Pitter se také musel zapojit do odborové organizace a chodit na schůze a politická školení a to proto, že by jinak musel opustit děti, Milíčův dům a přátele.²⁶

Situace v Milíčově domě se po roce 1950 velice měnila. Milíčův dům byl otevřen od sedmi hodin ráno do šesti hodin do večera a děti sem chodily do různých skupin a na různé kroužky, aby jejich matky mohly pracovat.²⁷

Školní inspektorka jmenovala Pittra předsedou okresního vychovatelského sboru, což byl vlastně příkaz, který měl Pitter uposlechnout. Odmítnutí by bylo považováno za sabotáž. Opět byl nucen podávat důvěrné zprávy o soukromém životě a názorech svých spolupracovníků a oni měli podávat informace o Přemyslu Pittrovi.

Po jednom svém projevu v rodičovském sdružení, kde v jeho závěru mluvil o důležitosti rodiny a matek ve výchově dětí v socialistické společnosti, čímž

²² PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 73

²³ PITTER Posel z M. D. 1949

²⁴ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 74

²⁵ KOSATÍK 2009, s. 222

²⁶ P. PITTER A O. FIERZOVÁ 1996, s. 75

²⁷ KOSATÍK 2009, s. 224

citoval ruského komunistického pedagoga Makarenka, žádal Výbor komunistické strany Pittrovo okamžité odstranění, jelikož se jim nezdál dosti politicky a ideologicky spolehlivý. Následně proběhla prohlídka Pittrova bytu a našla se zde jeho korespondence se zahraničními přáteli. Pitter dostal příkaz opustit Milíčův dům a už do něj nevstoupit. Musel se odstěhovat. Do Milíčova domu nastoupila nová ředitelka s novými vychovatelkami. Po těchto změnách přestala většina dětí do Milíčova domu docházet. Přemysl Pitter byl předvolán k výslechu na policii, kde byl obviněn ze špionáže a popuzování proti lidově demokratickému režimu. Pitter byl poslán do tábora nucených prací v jáchymovských uranových dolech. Jelikož Pittrova zdravotní stav byl již velmi špatný, rozhodl se pro útěk a doufal, že i v zahraničí bude moci konat dobro pro potřebné a svůj národ.²⁸

Od roku 1953 funguje tedy Milíčův dům pouze jako celotýdenní družina pro mládež, již bez Pittrovy účasti. Od roku 1976 zde sídlí Mateřská škola, která v roce 2001 přijala čestný název Mateřská škola Milíčův dům.²⁹

1.6. Milíčův dům dnes

Koncepce Mateřské školy Milíčův dům vychází z myšlenek a odkazu Přemysla Pittra, MŠ se snaží, aby tolerantnost a příkladný vztah k dětem byl samozřejmostí. Mateřská škola podporuje vliv rodiny na dítě, uznává prvořadost výchovného působení i poslání rodiny a postavení MŠ je vůči rodině doplňující. Z této koncepce je sestaven školní vzdělávací program „Hrajeme si spolu“, který plní hlavní cíle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Formou projektů se MŠ snaží, aby se zde cítily dobře, aby se učily chápat a plně prožívat svět kolem sebe, aby měly chuť pomáhat a tvořit a aby radostná a klidná atmosféra přispívala k vzájemným vztahům nejen mezi vrstevníky, ale i mezi dětmi a dospělými. Vždy je důležité, aby bylo respektováno tempo dítěte. Mateřská škola organizuje řadu zájmových činností, kroužků a společných setkání jako např.

²⁸ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 75, 78

²⁹ Milíčův dům. In: Historie M. D. [online]. [cit. 2014-06-08].

Dostupné z: <http://www.milicuvdum.cz/o-skolce/historie-budovy/>

divadelní představení, masopust, oslavy narozenin, besídky, výstavy, výlety, školy v přírodě a koncerty. Ve škole nyní působí 5 kvalifikovaných pedagogů, 3 speciální pedagogové, 4 asistenti pedagoga a 3 provozní zaměstnanci. Sousední ZŠ Chelčického zajišťuje stravování.

V listopadu v roce 2013 proběhla oslava 80. ti letého výročí od založení Milíčova domu.³⁰

Obrázek č. 2 – Milíčův dům dnes

³⁰ Milíčův dům. In: Mateřská škola M. D. [online]. [cit. 2014-06-08]. Dostupné z: <http://www.milicvdum.cz/o-skolce/>

2. PŘEMYSL PITTER

2.1. Dětství a mládí Přemysla Pittra

Obrázek č. 3 – Přemysl Pittra

Přemysl Pittra se narodil 21. 6. 1895 v Praze. Jelikož před jeho narozením zemřelo šest jeho sourozenců, dala ho matka k sestře na venkov s obavou, že také brzy zemře. Na první Pittrovi narozeniny ho matka navštívila a od té doby žil střídavě na venkově, kde trávil léto a v Praze, kde byl s matkou a otcem přes zimu. Pittra si ale na své rodiče zvykal pomalu.³¹ Matka si na Přemysla často stěžovala, jelikož dosti zlobil a často rodičům vzdoroval. Již v devíti letech vykouřil první cigaretu.³² Na realce se jeho známky rapidně zhoršily, z jedniček se staly čtyřky a i z chování měl na vysvědčení dvojku.³³

Pittra měl velice kladný vztah ke zvířatům a staral se o ně, dokonce je miloval natolik, že si u rybníka strkal do pusy svého nejmilejšího žabáka, aby mu nebyla zima. Miloval koně, lezl k psovi do boudy, schovával si v krabicích různé brouky nebo sbíral žížaly. Jeho láska ke zvířatům ho provázela celým životem, až

³¹ KOSATÍK 2009, s. 11

³² KOSATÍK 2009, s. 15

³³ PITTRA A FIERZOVÁ 1996, s. 107

se z něj v dospělosti stal vegetarián. V Praze na Hrádku vychodil obecnou školu a poté 3 třídy na novoměstské reálce. Škola ho nebavila a jeho školní prospěch se zhoršoval. V roce 1909 mohl Pitter nastoupit do otcovy tiskárny, kde mu pomáhal. Kromě tiskárny navštěvoval typografickou školu, ze které po roce přestoupil na školu obchodní. Bohužel ani tato škola mladému Pittrovi nevyhovovala. Po zdravotních problémech, ale nečekaně, zemřela Pittrova matka Žofie v roce 1911, a to pro něj byla veliká rána. Téhož roku poslal otec Pitttra na roční pobyt do knihařské školy v Lipsku. V roce 1912 byl Pitter ještě v Berlíně, kde se učil pracovat na sázecím stroji. V červenci toho roku se jako cvičenec zúčastnil Všesokolského sletu. Téhož roku onemocněl i jeho otec a Pitter musel bez mnoha zkušeností nastoupit v otcově závodě. V dubnu 1913 zemřel Karel Pitter na následky mozkové mrtvice. Přemysl Pitter prožíval tragickou samotu, se smrtí rodičů se nedokázal vyrovnat, až se v říjnu roku 1913 pokusil o sebevraždu, když si pustil plyn. Pitter nezvládal vedení tiskárny a jeho příbuzní připravili s novým ředitelem podnik k prodeji. Osamocení Pitter měl sice dostatek peněz, byl však lehkomyšlný a sešel na scestí.³⁴

2.2. Přemysl Pitter v 1. světové válce

V roce 1914 se dobrovolně přihlásil do rakousko – uherské armády, a toužil zažít dobrodružství. V lednu 1915 byla jeho jednotka odvelena na frontu a Přemysl Pitter se tak dostal do zákopů 1. světové války.³⁵

Ve válce viděl a zažil hrozné věci, viděl umírat lidi v hrozných bolestech, sám byl denně ve smrtelném nebezpečí. Během války dvakrát dezertoval a byl za to odsouzen k trestu smrti, podařilo se mu však utéci. Odmítnul střílet na nepřítele a také za to mu hrozil trest smrti. Několikrát byl tváří v tvář smrti, ale vždy jí unikl. Byl naprosto zoufalý a osamělý a často vzpomínal na svou matku, která byla hluboce zbožná a sám opět začal hledat cestu a víru v Boha.³⁶

Za války vystřídal několik činností, byl na frontě, pracoval v kanceláři, stal se telefonistou a poté byl s vysokou horečkou převezen do nemocnice, kde se po

³⁴ KOSATÍK 2009, s. 17 - 19

³⁵ KOSATÍK 2009, s. 20

³⁶ PITTEK A FIERZOVÁ 1996, s. 119

uzdravení stal pomocníkem vojenského lékaře.³⁷ V roce 1917 se nakazil od nemocných vojáků, sám nevěděl, jestli břišním tyfem nebo úplavicí, a téměř umíral. Toto byl jeden z momentů, který pro něj znamenal přelomový okamžik víry, tzv. „obrácení“.³⁸

Vztah k Bohu a víra mu přinášely pocit úlevy a radosti. Koncem války opět onemocněl, nyní malárií, z nejhoršího stavu se dostal a jako voják 1. světovou válku dosloužil. Dobrovolně se ještě staral o nemocné a raněné vojáky, ale pak už přišel návrat domů, kde stihl prosincový příjezd prezidenta Masaryka.³⁹

2.3. Pittrův návrat z války a seznámení s osobností Jana Milíče

Po návratu z války se Pitter zapsal na Husovu bohosloveckou fakultu v Praze. Až nyní se zjistilo, že Pitter před válkou nestihl složit maturitu. Jeho touhou bylo, rozumět slovu Božímu. Na školu byl sice přijat, ale jen výjimečně jako posluchač, po dvou semestrech však školy zanechal. Za tu dobu Pitter vypracoval seminární práci o náboženském reformátorovi Janu Milíčovi z Kroměříže. Tak se Přemysl Pitter začal o práci této osobnosti více a podrobněji zajímat. Pitter na něm obdivoval, že vystoupil proti zkaženosti církve a sloužil jako naděje v době, kdy se řešily otázky duchovní orientace.⁴⁰

JAN MILÍČ

Kněz Jan Milíč z Kroměříže působil v kanceláři Karla IV., kde dosáhl hodnosti notáře a Karla IV. provázal v letech 1358 – 1362 na jeho cestách. Jako podkancléř pobíral příjmy z panství a roku 1362 se stal metropolitním Kanovníkem pražským. V tomto novém úřadě měl dohlížet nad mravností duchovenstva. Svoji práci pojal velmi vážně, opustil císařův dvůr a prošel velkou vnitřní proměnou. Jan Milíč poznával životy a mravy kněží. Zpozoroval však úpadek kněžstva a rozpor mezi jeho představou o kněžstvu a skutečností. Po tomto hrozném poznání zřekl se Milíč svého majetku, peněz, svých hodností a světských poct a chtěl se v chudobě

³⁷ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 123

³⁸ KOSATÍK 2009, s. 24

³⁹ KOSATÍK 2009, s. 27

⁴⁰ KOSATÍK 2009, s. 53

věnovat kázání slova Božího. Odešel proto jako prostý kazatel do Horšova Týna. Po návratu do Prahy mířil Milíč na kazatelnu, ale z počátku neměl mnoho posluchačů a jeho přátelé mu domlouvali, aby kázání zanechal. Milíč byl ale vytrvalý a posluchači si na jeho styl kázání zvykali. Jan Milíč vedl lid k pravé zbožnosti a oddanosti k Bohu. Byl chudý, prostý, pokorný a trpělivý, čas trávil o samotě a dlouhé hodiny se modlil a přemýšlel nad výroky z Bible. Po jeho kázáních žádali si lidé od něj rady a útěchy a Milíč vždy a všem rád vyhověl.⁴¹ Svou činnost obrátil k pražské chudině a především k nevěstkám, které obracel na víru a sháněl jim přístřeší. Jedna z nevěstek mu odkázala majetek a Milíč vybudoval v centru Prahy dům zvaný Nový Jeruzalém, což ho proslavilo v celé české společnosti. Tato instituce však netrvala dlouho a dům zanikl. Jan Milíč byl jedním z největších mravních reformátorů našeho národa.⁴²

Milíčova láska k opuštěným a zanedbaným lidem byla příkladem pro Přemysla Pittra a Milíčův dům.⁴³

Roku 1919 začal Přemysl Pitter veřejně řečnit, kázal na různá nejen aktuální témata. Svá kázání pronášel na Staroměstském náměstí u Husova pomníku, v mikulášském kostele na Staroměstském náměstí, na Žižkově nebo v libeňské tržnici. Pittrova kázání a přednášky měly velký úspěch a uznání, našly se však i kritické odezvy na jeho kázání.⁴⁴

2.4. Pitter pacifista

„Přemysl Pitter byl přesvědčený pacifista. Počátek tohoto uvědomění byl dán okamžikem, kdy prosil ve vojenském stejnokroji na válečné frontě Boha, aby nikdy nemusil použít zbraň.“⁴⁵

Pitter se v roce 1919 ve svých 24 letech stal na osm měsíců zaměstnancem ministerstva národní obrany, zjistil ale, že plánovaná Masarykova představa o proměně vojska na milici po švýcarském vzoru se nekoná a úřad opustil.⁴⁶ V roce 1921 byl Pitter povolán do vojska, jelikož republika mobilizovala proti Maďarsku.

⁴¹ PITTER Zpravodaj M. D. 1937, s. 1

⁴² KOSATÍK 2009, s. 53

⁴³ PITTER Zpravodaj M. D. 1937, s. 1

⁴⁴ KOSATÍK 2009, s. 50

⁴⁵ Citace z: Dr. Štěpán Sborník nadace P. P. a O. F. 1995, s. 69

⁴⁶ KOSATÍK 2009, s. 45

Do služby nenastoupil, ale také za to nebyl ani potrestán. Jiní muži, kteří do služby ve zbrani nenastoupili, byli potrestáni trestem odnětí svobody až několik měsíců. O rok později byla zveřejněna výzva, aby se všichni, kdo zastávají protiválečné názory, přihlásili u Přemysla Pittra. Následkem toho byla poté v bytě Pittra provedena prohlídka a policie zde zabavila Pittrovu korespondenci související s Novým Jeruzalémem. Pitter následně u výslechu doznal, že jeho úmyslem bylo dát lidi dohromady a zorganizovat protiválečné hnutí. To se bohužel nepodařilo. Další domovní prohlídka se u Pittra konala v roce 1923. Našel se při ní dopis jednomu z odpíračů, v kterém mu Pitter doporučoval, jak má nadále s úřady jednat. Pitter byl vyšetřován a dostal se do procesu před zemským trestním soudem. Dále následovalo několik dalších obvinění a další prohlídky bytu a to kvůli Pittrovým přednáškám, které byly tajně i veřejně sledovány a kvůli napomáhání odpíračům vojenské služby.⁴⁷

Roku 1927 poslal Pitter vojenským úřadům zpátky svou vojenskou knížku, aby tak podpořil uvězněné odpírání války z důvodu svědomí.⁴⁸

Různé soudy postupně Pittra odsuzovaly v druhé polovině dvacátých let k několikaměsíčním trestům. Pitter se vždy odvolal a díky svým přátelům, kteří ho všemožně podporovali různými kampaněmi, se mu dařilo vězení unikat.⁴⁹

Pitter byl kontrolován policií, která mu chtěla zakázat přednášet a chtěla omezit i další jeho činnosti, např. byl téměř přerušen jeho kontakt s cizinou. Pitter a jeho aktivity byly čím dál více, podrobněji a kritičtěji sledovány policií.⁵⁰

2.5. Proměna a uvědomění Přemysla Pittra

V prvních letech po návratu z války prošel Pitter komplexní proměnou, na jeho duchovní proměnu měla vliv mimo jiné i Anna Pohlová a na jeho celkovém uzdravení Anna Pohorská. Nejen tyto dvě ženy pro něho představovaly duchovní

⁴⁷ KOSATÍK 2009, s. 94 - 97

⁴⁸ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 131

⁴⁹ KOSATÍK 2009, s. 98

⁵⁴ KOSATÍK 2009, s. 108, 110

⁵⁰ KOSATÍK 2009, s. 66

autoritu a inspiraci. V roce 1920 se z něj stal vegetarián a svůj dospělý život strávil bez alkoholu a bez cigaret.⁵¹ Pitter byl jako voják a poté i v civilu silným kuřákem. Poté co k němu jednou promluvila paní Pohlová, Pitter se nad sebou zamyslel a ze dne na den kouřit přestal, jelikož se rád zabýval názory druhých lidí a věnoval pozornost jakýmkoli otázkám, pochybám a kritikám.⁵²

Věřil v posmrtný život, jelikož byl ovlivněn svým dětstvím a zážitky z rodiny. Ve dvacátých a třicátých letech se zajímal o činnost buddhistů.⁵³

Pro Pittra byla v životě nejdůležitější láska, pravda, spravedlnost, trpělivost, dobro a mír. Tyto pojmy vedly Pittra k myšlence pacifismu a využíval je ve své sociálně – výchovatské činnosti. Snažil se lidem ukázat a přesvědčit je, že víra má pro lidský život a národ veliký význam.⁵⁴

Pitter si oblíbil „Povídky pro lid“ od L. N. Tolstého, který pro něj byl více než jen spisovatelem, byl velkou mravní autoritou a to nejen pro Pittra, ale pro širokou veřejnost. Další povídkou, která měla pro Pittra veliký význam, byla „Kde láska, tam Bůh“ a Tolstého filozofie „neodpírání zlu násilím“. V jeho pacifistickém myšlení ho dále inspirovali Petr Chelčický a Mahátma Gándhí.⁵⁵

Dospělý Přemysl Pitter byl hluboce věřící člověk, měl vřelý vztah k českým duchovním dějinám a národním tradicím a byl přesvědčen, že bychom si měli brát ponaučení ze zkušeností z minulosti a z nabytých poznatků.⁵⁶ Podle Pittra měla být víra přítomna v každodenním životě a měla být blíž obyčejným lidem. Novou náplní jeho života se stalo praktické křesťanství. Více než čtbě začal se Přemysl Pitter věnovat vlastní práci, začal psát vlastní texty, kterými kladl na čtenáře mravní nároky. Ještě než začal veřejně přednášet, začal psát roku 1919 články do novin. Poté následovalo několik brožur a knížeček.⁵⁷

Pitter pomáhal také v Žižkovské organizaci Péče o mládež, vodil děti do školy, chodil do rodin, aby zjistil, jak děti žijí a jaké jsou v rodinách podmínky pro zdravý rodinný život. Byl tak zaměstnán svou pomocí zanedbaným dětem, svým

⁵² PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 135

⁵³ KOSATÍK 2009, s. 137, 139

⁵⁴ Dr. ŠTĚPÁN Sborník nadace P. P. a O. F. 1995, s. 88, 93

⁵⁵ KOSATÍK 2009, s. 29

⁵⁶ Dr. ŠTĚPÁN Sborník nadace P. P. a O. F. 1995, s. 81

⁵⁷ KOSATÍK 2009, s. 56

psaním a svými veřejnými proslovky, že mu nezbyval čas na studia. Školu tedy opustil a vzdělával se soukromě a jen tím, co ho zajímalo.⁵⁸

V druhé polovině dvacátých let Pitter cestoval po Evropě a poznával místní systémy sociální péče. Mimo jiné byl i v Anglii, která ho v mnohém inspirovala, a zajímal se o to, co by mohl využít pro své sociální činnosti.⁵⁹

2.6. Inspirace a plány Přemysla Pittra

Duchovní a mírovou inspiraci hledal Pitter u Milíče, Husa, Chelčického, Masaryka nebo Tolstého. Napsal text, který pojmenoval po svých největších vzorech – „Chelčický, Tolstoj, Masaryk“, který byl nejdříve vydaný v časopise Sbratření a poté v samostatné brožuře. Tyto mravní osobnosti Pittra nejvíce ovlivnily. Chelčický a Tolstoj zastávali mravní absolutismus a Masaryk se odvrátil od jednotlivce v mravní prospěch celku.⁶⁰

Přemysl Pitter velice obdivoval a ctil T. G. Masaryka jako prezidenta, politika a člověka, ale taky s ním v mnohých názorech nesouhlasil, například když Masaryk žádal, aby lidé odpírali zlému, ale aby se lidé každému útoku bránili. Toto vyjádření si zcela protiřečí a i nejen kvůli němu si Pitter s Masarykem nerozuměli.⁶¹

Přemysl Pitter byl sympatický a všestranně nadaný mladý muž, čehož si ženy nemohly nevšimat. Sám Pitter o citové vztahy se ženami zájem neměl, nechtěl se těmito vztahy rozptylovat a byl rozhodnutý, že svou energii věnuje svému poslání. Vtahy k ženám ze svého života úplně vyloučil, i když nebylo jednoduché těmito pokušením odolat. Slova „můj život nepatří mě“, znamenala, že život Přemysla Pittra nepatří ani nikomu jinému.⁶²

Dalším plánem Pittra bylo vybudování domova pro osamělé matky jménem Útěchov. Roku 1940 zahájil veřejnou sbírku na tento domov, k jeho vybudování však nedošlo, protože Pitter musel svou činnost omezovat. Také plánoval vybudovat domov pro jinochy a dívky na Žižkově. Tato instituce se měla jmenovat Štítného domovy, podle náboženského reformátora Tomáše ze Štítného. Domovy

⁵⁸ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 127

⁵⁹ KOSATÍK 2009, s. 122

⁶⁰ KOSATÍK 2009, s. 128

⁶¹ PITTER Sbratření č. 7, 1930, s. 4

⁶² KOSATÍK 2009, s. 64

měli navštěvovat problémoví chlapci a dívky mezi čtrnáctým a osmnáctým rokem. Další institucí se měla stát Milíčova kolej, která by vychovávala budoucí náboženské reformátory, mladé lidi, kteří by se pro Krista a službu pro něj dobrovolně a rádi všeho vzdali. Dalším velice důležitým plánem byl „Výbor křesťanské pomoci židovským dětem“, tento plán se zrodil v roce 1944. Jelikož Pitter disponoval dědictvím po zakladateli hnutí Lesní Moudrosti Miloši Seifertovi, chtěl tyto peníze účelně využít na pomoc dalším dětem. Spolupracovníci P. Pittra si dali za cíl najít stovku židovských dětí z koncentračních táborů.⁶³

2.7. Pittrův život po druhé světové válce

Hlavní pracovní náplní prvních dvou let po 2. světové válce byla pro Pittra a jeho spolupracovníky akce Zámky.

Mimo jiné ale i po válce Pitter pokračoval ve svých veřejných projevech v Milíčově domě. Přemysl Pitter si také dodělal maturitu, a to až v roce 1947 na dvouleté vyšší škole sociálně zdravotnické, když měl po dvouleté akci Zámky chvíli čas myslet na sebe. Také vydal knihu pro budoucí generace s názvem „Boží slovo dětem“, která obsahovala pedagogické a náboženské hledisko. Velice důležitou zásadou Pittra a této knihy byl hluboký a důvěrný vztah dítěte a dospělého.⁶⁴

Jelikož se situace v Československu stávala pro Pittra nepřátelskou a složitou, přemýšlel o útěku. S útekem mu pomohla Olga Fierzová a naplánovala ho na 19. srpna 1951, ale Přemysl Pitter se o tom dozvěděl se zpožděním a svůj útek přesunul o týden. Do Lužických hor ho doprovodila jedna jeho spolupracovnice, ale dopadla je pohraniční kontrola a museli se vrátit.⁶⁵ Našli jinou cestičku, kterou se dostali na určené místo schůzky, kde na Pittra čekala žena, která mu s útekem také pomáhala. Pitter se tak dostal do Lipska. Díky podobě Pittra s jedním místním doktorem zde byla šance na získání průkazu, který potřeboval. Doktor mu svůj průkaz předal a Pitter se tak vydal na cestu do Berlína. Ve vlaku byl sice kontrolován, ale jako zázrakem ho policejní úředník prohlédl jen zběžně. Začátkem

⁶³ KOSATÍK 2009, s. 185 - 187

⁶⁴ KOSATÍK 2009, s. 216

⁶⁵ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 79

září roku 1951 tak dorazil do Západního Berlína a byl mu zde udělen politický azyl. V Berlíně se Pitter také setkal s některými ze „zámeckých dětí“. ⁶⁶

Na zdravotním stavu Pittra se podepsal stres z posledních let v Milíčově domě a hlavně fyzická zátěž spjatá s jeho útekem z republiky. O Vánocích roku 1951 se dostal do Londýna, následně jel do sídla BBC, kde po dohodě začal spolupracovat a natáčel různé příspěvky a rozhovory. V Londýně se po dlouhé době setkal s Olgou Fierzovou. V Londýně dostal politický azyl a pas, ale dva roky mnoho práce neměl. ⁶⁷

Přemysl Pitter si představoval jiný průběh svého pobytu zde v Londýně. Později navštívil několik táborů v Německu a Rakousku. ⁶⁸ S Olgou Fierzovou se následně Pitter dostal do uprchlického tábora „Valka“ u Norimberka, který byl největší, a poměry zde byly nejhorší. Strávili zde skoro deset let sociální prací. Mravní charakter zdejších lidí se rychle kazil, lidé zde neměli žádný soukromý život, jejich psychický i fyzický stav se zhoršoval, lidská důstojnost a sebeúcta mizela a tento jejich stav ještě zhoršovala častá konzumace alkoholu. Zdejší činnost Olgy Fierzové a Přemysla Pittra byla založena na mravní opoře a potřebě lidskosti. ⁶⁹

Pitter působil také v české redakci Rádía svobodná Evropa a řešil vzájemné vztahy a porozumění Čechů s Němci. ⁷⁰ V padesátých letech už nebyl Přemysl Pitter tak zapáleným pacifistou a přestal jezdit na mezinárodní kongresy a čím dál méně přispíval do pacifistických tiskovin. Věnoval se hlavně práci laického kazatele a stále nepřestával doufat v obnovení činnosti Milíčova domu v Československu. ⁷¹

Poté se ještě Přemysl Pitter věnoval péči o uprchlíky, kteří měli problémy se zákonem. Pitter navštívil několik německých věznic a snažil se vězňům nabídnout mravní podporu a dodával jim vnitřní klid. ⁷²

Poslední bohoslužbu vedl Přemysl Pitter v táboře Valka v listopadu v roce 1961. ⁷³

⁶⁶ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 82

⁶⁷ KOSATÍK 2009, s. 234

⁶⁸ KOSATÍK 2009, s. 240

⁶⁹ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 84, 88

⁷⁰ KOSATÍK 2009, s. 262

⁷¹ KOSATÍK 2009, s. 281

⁷² PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 94

⁷³ KOSATÍK 2009, s. 288

2.8. Stáří ve Švýcarsku

Olga Fierzová nabídla Pittrovi ubytování ve Švýcarsku a v roce 1962 se tam oba přestěhovali. I v táboře Valka i nyní ve Švýcarsku chyběl Pittrovi kontakt a výchovná práce s dětmi z Milíčova domu, což byl hlavní smysl jeho života. Ve Švýcarsku probíhaly Pittrovi veřejné náboženské projevy a měl mnoho času věnovat se literatuře a číst.⁷⁴

Roku 1962 se ještě dostal k napsání prvního čísla časopisu „Hovory s pisateli“, což byly komentáře z jeho korespondence s mnoha přáteli a známými, představoval si, že jde o pokračování časopisu Sbratření. Celkem napsal Pitter 80 čísel Hovorů s pisateli. Po jeho smrti v této činnosti pokračovala Olga Fierzová, poslední Hovory s pisateli měly číslo 140 a byly vydány v roce 1991.⁷⁵

V šedesátých letech mohl být Pitter opět v kontaktu s některými ze svých přátel. Snažil se setkat s Josefem Rottem, který ve stáří oslepl a přestěhoval se a F. Krch za nimi přijel do Švýcarska. Kontakt se po osmnácti letech obnovil také mezi Pittrem a Bulgakovem, který byl za války ve vězení a v koncentračním táboře, brzy po jejich opětovném kontaktu však Bulgakov v roce 1966 zemřel.⁷⁶

V roce 1967 byly Pittrovy švýcarské náboženské promluvy, které trvaly 14 let, zrušeny. Jeho práce pomalu končila, ale stále se snažil konat dobro a např. v první polovině šedesátých let se zasadil o obnovu památky pobytu a upálení Mistra Jana Husa ve Švýcarské Kostnici. Pitter stále sledoval dění v Československu, poslouchal rádio a četl zprávy z domova. Z Československé republiky mu dorazilo několik pozvání k návštěvě, dlouho nad nimi ale váhal. Nakonec svou návštěvu v Československu plánoval na listopad roku 1968, návštěva už se bohužel vzhledem k tamní politické situaci nekonala.

Po příchodu Rusů do Československa odcházeli mnozí uprchlíci do Švýcarska. Pitter nejen pro ně organizoval bohoslužebná shromáždění Čechů a Slováků. Lidé si k němu nacházeli cestu a v září roku 1968 ho poslouchalo přes jeden a půl tisíce lidí. Pitter se snažil svým krajanům pomáhat při získání politického azylu.⁷⁷

⁷⁴ KOSATÍK 2009, s. 302, 306

⁷⁵ KOSATÍK 2009, s. 308

⁷⁶ KOSATÍK 2009, s. 321

⁷⁷ KOSATÍK 2009, s. 324 - 329

Po roce 1968 se opět omezily kontakty s domovem. Obnova Pittrovy pedagogické práce už se po zbytek jeho života nekonala, i když měl nyní mnoho práce s exilovým nakladatelstvím, nárůstem českých emigrantů, s podporou československého disidentského hnutí a s nově vznikajícími časopisy.⁷⁸

Přemysl Pitter se věnoval také nově vzniklému Husovu sboru Čechů a Slováků v Curychu, kázal v něm od zimy roku 1968 a většinu svého času a energie věnoval i jiným činnostem ve sboru. Dále také pracoval v Masarykově fondu, který fungoval od roku 1930, i když bylo jeho fungování na třicet let přerušeno, v sedmdesátých letech byl fond obnoven. Přemysl Pitter byl v tomto fondu, jehož cílem bylo podporovat a pomáhat krajanům v nouzi, výkonným předsedou. Mezi další Pittrovy pracovní aktivity patřilo předsednictví ve švýcarské odbočce Společnosti pro vědu a umění. Začátkem sedmdesátých let stál u zrodu československé doplňovací školy, do které později chodilo přes čtyřicet dětí. Přemysl Pitter jí navštěvoval a dětem vyprávěl různé příběhy. Na konci sedmdesátých let přestal být o školu ze strany rodičů zájem.⁷⁹

V posledních letech svého života byl Přemysl Pitter několikrát oficiálně vyznamenaný. Roku 1973 dostal Záslužný kříž 1. třídy od německého spolkového prezidenta. V roce 1975 obdržel čestný doktorát teologie na curyšské univerzitě. Izraelská vláda ho vyznamenala za záchranu židovských dětí. V roce 1991 byl Pittrovi posmrtně udělen řád T. G. Masaryka a několik dalších vyznamenání z Česka i Německa. Jelikož byl Pitter v posledních letech dost nemocný, roku 1974 odletěl s Olgou Fierzovou na Filipíny za známými léčiteli, které Pitter viděl v dokumentu v televizi. Nejen let, ale i celá cesta byli pro oba velkým zážitkem. Vyhledal si konkrétní léčitele, sledoval jejich zázračnou práci a sám se podrobil zákroku, jelikož ho trápila bolest prostaty. Léčitelka ho bez pomoci chirurgických pomůcek vyléčila. Brzy po zákroku mu však ostatní společníci na cestě toto zázračné vyléčení rozmlouvali. Pitter sám v zázrak věřil, ale ostatní ho přesvědčovali, že to není možné. Pitter přestal v zázrak věřit a potíže se mu vrátily. Opakovaně se vracel k léčitelce, která ho přesvědčovala o víře ve vyléčení. To už však nešlo. Tento pobyt na Filipínách byl pro Přemysla Pittra rozporuplným zážitkem. Při zpáteční cestě domů se mu v letadle přitížilo, nastydl a onemocněl zánětem průdušek a jícnu. Po návratu byl Pitter na prohlídce u lékaře, ten mu zjistil

⁷⁸ KOSATÍK 2009, s. 332

⁷⁹ KOSATÍK 2009, s. 334 - 336

zánět močovodu a předepsal mu antibiotika, bolesti mizely. Pitter byl ale proti moderní léčbě a upřednostňoval léčbu duchovní neboli přírodní. Když se mu udělalo lépe, obnovil své přednášky a posluchačům vyprávěl o svých zážitcích z Filipín.

V roce 1975 byly bolesti prostaty silné natolik, že bylo nutné lékařské ošetření, Pitter ho oddaloval, odmítal a opět uvažoval o duchovní léčbě. Nakonec byl přáteli přinucen podstoupit lékařský zákrok. V lednu roku 1976 naposledy promluvil v Curychu v Husově sboru. Po operaci byl bez velkých nadějí ještě několik týdnů v nemocnici, kde 15. února roku 1976 zemřel. Nepřál si žádné pohřební obřady a jeho popel byl rozptýlen na hřbitovní louce na okraji Curychu.⁸⁰

⁸⁰ KOSATÍK 2009, s. 348 - 355

2.9. Přemysl Pitter – vychovatel, pedagog

Přemysl Pitter chtěl porozumět slovu božímu a často se zamýšlel nad svým životním posláním. Už po válce věděl, že se chce věnovat práci s dětmi a že tomuto poslání podřídí svůj život. Pitter si velice dobře uvědomoval, jaký mají učitelé, vychovatelé, rodiče a ostatní děti a dospělí velký vliv na výchovu dětí, a proto se snažil, aby on a jeho kolegové a spolupracovníci byli tím nejlepším příkladem pro všechny děti. Každý dospělý člověk by měl mít, podle Pitttra, odpovědnost za sebe, děti, rodinu, ale i národ a také by měl mít odpovědnost před Bohem. Pittrovi šlo o člověka, člověk by měl být uvnitř dobrý a krásný. Začátek člověka je dětství, a proto by se člověku měla věnovat veškerá pozornost právě od útlého dětství. Správná výchova dítěte je nejdůležitější a je základem dobré společnosti. Pitter sám se víc cítil vychovatelem než pedagogem, vychovatelské a učitelské povolání považoval za nejkrásnější a nejzávažnější životní poslání, jelikož učitel či vychovatel formuje dětskou duši.⁸¹

Co se týče pedagogiky, Pitter se nejvíce inspiroval v Londýně, kde byl na jedné ze svých mnoha cest. V jednom ústavu se zde vychovávalo podle principů Marie Montessori, která výchovu – vyučování stavěla na samostatnosti a volnosti v přírodě. Pitttra v Británii zaujala výchova k vlastnímu projevu, sebevědomí a samostatnosti dítěte. Kladl velký důraz na individuální výchovu, kterou viděl v anglickém systému výchovy a byl jí fascinován.⁸²

Ve své práci s dětmi chtěl používat a používal Přemysl Pitter hlavně a cíleně důslednost. Ve skutečnosti byl Pitter ale ve vztahu k dětem mírnější než Olga Fierzová, která byla na děti přísnější.⁸³ Pro celý Pittrovův život byla nejdůležitější láska a důvěra ve výchově.⁸⁴

Ze svých zkušeností poznal, že děti ze všeho nejvíce potřebují opravdovou lásku. Pittrovým přínosem pro pedagogiku byly jeho činy a to hlavně pomoc druhým lidem bez rozdílu rasy či vyznání. V minulém režimu byl Pitter zakázaným autorem, a proto také není plně doceněna jeho celoživotní práce. Pitter byl vynikající pedagog, s dětmi si skvěle rozuměl, vyslechnul jejich radosti ale hlavně starosti a vždy jim poskytl rady, které od něj žádaly. Dospívající mládež

⁸¹ PITTER Posel z M. D. 1948

⁸² KOSATÍK 2009, s. 146

⁸³ KOSATÍK 2009, s. 151

⁸⁴ KOSATÍK 2009, s. 218

usměrňoval a vždy rád poradil. S dětmi rád diskutoval na různá témata a zajímaly ho názory a myšlenky dětí.

Nikdo z dětí si neuvědomoval, že všechna Pittrova výchovná působení vedla k pravému křesťanství – praktická křesťanská výchova pro každý den. Chtěl dát dětem mravní základ pro život a dobrý charakter. Mezi nejdůležitější vlastnosti, které Pitter ctil, byly ušlechtilost, ohleduplnost, pravdymilovnost, poctivost, ale hlavně také učil děti pomoci druhým lidem. Pěstoval v dětech lásku k lidem, národu, zvířatům a přírodě.

Velice důležitý je ve výchově osobní příklad každého vychovatele či pedagoga a Pitter byl tím největším vzorem, který mohly děti z Milíčova domu, z ozdravovny a ze Zámků poznat.⁸⁵

⁸⁵ PITTER – osobní záznamy

3. AKTIVITY SPOJENÉ S MILÍČOVÝM DOMEM

3.1. Časopis Sbratření

Časopis Sbratření je s Milíčovým domem a Přemyslem Pittrem velice blízce spjat. Již při studiu na Husově fakultě v Praze měl Přemysl Pitter pocit, že se o své zkušenosti s Bohem, které za svůj dosavadní život a při studiu nabyt, musí podělit s ostatními lidmi. Měl nutkání s lidmi a k lidem mluvit, řešit s nimi jejich problémy a pomoci jim. Přemysl Pitter nečekal na žádná povolení a začal lidem kázat v Praze i na venkově. Svě přednášky směřoval Pitter na Žižkov, kde po nich byla poptávka, jelikož zde žila většina těch nejchudších lidí. Pittrova kázání a myšlenky se později přenesly do tištěné verze a to nejprve v podobě letáků, brožurek a nakonec v podobě měsíčníku „Sbratření“, který byl vydáván od roku 1924 Přemyslem Pittrem.⁸⁶ Později bylo „Sbratření“ vydáváno spisovatelkou a blízkou přítelkyní Pittra Pavlou Moudrou, jelikož hrozilo, že bude časopis zrušen, kvůli Pittrovým nepříjemnostem s policií.⁸⁷

Časopis „Sbratření“ obsahoval články Přemysla Pittra, Olgy Fierzové a Pavly Moudré, úryvky děl známých spisovatelů, filozofů a jiných známých osobností. Mezi řádky se objevovaly odkazy na díla Komenského nebo Masaryka. Mezi pravidelné rubriky patřil také Zdravotní rádce. Cena časopisu „Sbratření“ byla v jeho začátcích 80 haléřů, později 1 Kč a konečnou cenou časopisu byla až do jeho zastavení 1,50 Kč. Přemysl Pitter svými články v časopise podporoval celý národ a vedl lidi ke kultivovanému a duchovnímu životu. Články se zabývaly hlavně péčí o děti, rodinou, abstinencí, otázkou pacifismu, bojem proti alkoholismu, ochranou přírody a ochranou zvířat.

Měsíčník „Sbratření“ měl 2 přílohy. Od roku 1924 do roku 1939 byla součástí příloha „Studánka“ neboli „Příloha pro duchovní úvahy“, zde se objevovaly pohádky pro nejmenší čtenáře, básně či krátké články. Další přílohou byl „Zpravodaj Milíčova domu – útulku mládeže v Praze – Žižkově u Olšanského rybníka“ a to od roku 1932 do roku 1941.⁸⁸

⁸⁶ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 32

⁸⁷ KOSATÍK 2009, s. 108

⁸⁸ Dr. ŠTĚPÁN Sborník nadace P. P. a O. F. 1995, s. 95

Zpravodaj Milíčova domu informoval o tom, jak zde děti, které tento útulek navštěvují, tráví volný čas. Také informoval čtenáře o celkové situaci Milíčova domu i o situaci finanční. „Sbratření“ dosáhlo po několika letech svého vydávání tři tisíc předplatitelů. Nejen tito, ale i ostatní čtenáři a přátelé tohoto měsíčníku přispívali na vybudování Milíčova domu.⁸⁹

Sami čtenáři „Sbratření“ žádali Přemysla Pittra, aby do časopisu psal a otiskoval více svých kázání.⁹⁰ Z toho je zřejmé, že Přemysl Pitter svými promluvami a články dodával lidem sílu a pomáhal jim v těžkých obdobích.

Roku 1941 nacisté vydávání měsíčníku „Sbratření“ zastavili. Do tohoto roku bylo vydáno 17. ročníků časopisu. Od roku 1942 do roku 1944 vycházel už jen „Zpravodaj Milíčova domu“ a to 2x ročně. Po 2. Světové válce už nemohl být znovu vydáván měsíčník „Sbratření“, ale nahradil ho „Posel z Milíčova domu“, později jen „Posel“ a ten byl vydáván do roku 1950, kdy jeho tisk končí a končí také tištěné spojení Přemysla Pittra, Milíčova domu, jejich přátel a podporovatelů.⁹¹ Časopis Sbratření měl také sloužit aktivitám Nového Jeruzaléma.⁹²

⁸⁹ Dr. ŠTĚPÁN Sborník nadace P. P. a O. F. 1995, s. 75

⁹⁰ Dr. ŠTĚPÁN Sborník nadace P. P. a O. F. 1995, s. 102

⁹¹ Dr. ŠTĚPÁN Sborník nadace P. P. a O. F. 1995, s. 95

⁹² KOSATÍK 2009, s. 136

3.2. Deníky a zápisníky Milíčova domu

Denní záznamy z Milíčova domu psali Přemysl Pitter a Olga Fierzová. Deníky obsahují docházku dětí, rozdělení dětí do družin, rozmístění dětí v Milíčově domě, kde byly k dispozici – dílna, pracovna, klubovna, hudební síň, přednáškový sál, lázně a zahrada, dále je zde zapsán rozvrh aktivit družin a zdravotní informace a poznámky o dětech. Přemysl Pitter a Olga Fierzová zde popisují každodenní starosti s provozem Milíčova domu a další zkušenosti, mimo jiné i své chyby či úspěchy. Zaznamenávaly se sem informace o zaměstnancích Milíčova domu a také zápisky ze schůzí a porad pedagogických spolupracovníků. V denících se shromažďovaly zprávy o aktuálním počtu a zdravotním stavu dětí, případně také o jejich přemístění do ozdravovny v Mýtě. Nedílnou součástí deníků byly údaje o financích, se kterými Milíčův dům či ozdravovny hospodařily, dále to byly údaje o stavebních záležitostech, úpravách, změnách v organizaci nebo vybavení Milíčova domu. Informace o aktivitách dětí a činnosti Milíčova domu se do deníků zapisovaly téměř denně. Můžeme se zde také dočíst, jaké bylo každý den počasí. V denících najdeme záznamy o všech dětských aktivitách na půdě Milíčova domu. Děti se zde učily, vypracovávaly domácí úkoly do školy, četly si zde, účastnily se hromadného čtení a vyprávění, zpívaly a učily se písně nové a všechny děti si často kreslily. Děvčata se zde učila šít a chlapci v dílně vyráběli různé pomůcky a hračky. Děti se samy zapojovaly do úklidu Milíčova domu a zahrady, např. hrabaly listí, sázely a pěstovaly vlastní ovoce a zeleninu. Na zahradě Milíčova domu si děti také mohly hrát na hřišti, kde hrály volejbal, tenis, ping pong nebo házenou. V letním období se děti chodily koupat, v zimních měsících chodily bruslit nebo sáňkovat. Během celého roku se konalo několik výletů do přírody. V Milíčově domě se pro děti konaly i různé schůzky, besídky a setkání, které byly slavnostnější a byly i pro rodiče. Všechny aktivity se konaly za dozoru nebo při spolupráci pedagogů, vychovatelů a pomocníků Milíčova domu a velice často i s Přemyslem Pittrem, který měl ale hlavně na starosti věci organizační a někdy musel být mimo Milíčův dům, aby pro něj sehnal peníze či jiné potřebné věci. Přemysl Pitter i Olga Fierzová děti znali velice dobře a každé dítě si ihned pamatovali jménem. Zapisovali, jak se

mění chování dětí, jaké mají děti rodiny, vždy vyslechli jejich příběhy a nikdy jim neodepřeli pomoc.⁹³

3.3. Akce v Milíčově domě

V Milíčově domě se konala mnohá shromáždění po celou dobu jeho fungování. Mezi nejčastější patřily nedělní bohoslužby, kázání a přednášky vedené Přemyslem Pittrem. Dále to byly besedy, bazary nebo akademie. Některé akce byly určeny jen pro děti, některé jen pro rodiče a některé akce byly pro širokou veřejnost. Rodičovské besedy byly učené pro maminky, tatínky a pěstouny dětí z Milíčova domu a slova se většinou ujal sám Přemysl Pitter, který mluvil o práci s dětmi, o zkušenostech z Milíčova domu a z ozdravoven, o aktuálních tématech. Pitter rodičům četl a diskutoval s nimi. Mezi další setkání patřily bazary (např. vánoční), kde mohli lidé Milíčovu domu nebo dětem darovat obnošené oblečení, prádlo, obuv, ložní pokrývky, hračky, knihy, šicí a školní potřeby, či jiné věci, které lidé uznali za vhodné pro pomoc Milíčovu domu. P. Pitter samozřejmě žádal i o finanční příspěvky. Všechna shromáždění byla hojně navštěvována a během těchto společných setkání se představily i děti, které se staraly např. o hudební doprovod, při němž děti (převážně dívky) zpívaly známé písně. O Vánočních prázdninách byl Milíčův dům většinou uzavřen, avšak na Štědrý den se vždy konaly Vánoční slavnosti pro děti z družin Milíčova domu. Byl pro ně připraven pestrý odpolední program a vánoční nadílka. Děti dostávaly skromné, přesto velmi krásné dárky, např. knihy, hračky, pomůcky do školy, hry nebo potraviny, které nebyly snadno dostupné. Přemysl Pitter rozesílal všem rodičům dětí z Milíčova domu a známým a přátelům pozvánky na všechna setkání, která v Milíčově domě pořádal.⁹⁴

⁹³ PITTER A FIERZOVÁ – 1933 – 1948 – osobní záznamy

⁹⁴ PITTER A FIERZOVÁ – 1938 – 1944 – osobní záznamy

4. OZDRAVOVNA V MÝTĚ A AKCE ZÁMKY

4.1. Ozdravovna v Mýtě u Rokycan

Roku 1937 zemřela šestnáctiletá dívka Editka z Milíčova domu. Její rodina pro ni měla našetřené věno a po její smrti se rozhodla věnovat tento finanční obnos Přemyslu Pittrovi a Milíčovu domu. Matka děvčete přišla Pittrovi osobně věno předat s tím, že mu celá rodina byla vděčna za jeho práci a za činnost M. d., a že peníze pomůžou potřebným dětem. Za tuto částku byl pořízen pozemek v Mýtě, kde pak vyrostla malá ozdravovna pro děti. Na celou stavbu však bylo potřeba více peněz a s financováním celé stavby v Mýtě pomohli Pittrovi jeho angličtí přátelé.⁹⁵

V letech 1938 se začíná se stavbou malé dětské ozdravovny v Mýtě u Rokycan pro děti školního věku, hlavně pro děti z nejchudších žižkovských rodin, ale i pro ostatní potřebné děti. Probíhala zde výuka dětí sudetských Němců i Židů pod jednou střechou. Na výuce se podíleli pedagogové čeští, němečtí a židovští.⁹⁶

V Mýtské ozdravovně se stále pečovalo o několik židovských dětí. Přesto, že okolí o ukrytých dětech vědělo, nenahlásil nikdo z okolních lidí jejich pobyt zde. Za 2. světové války, během letních prázdnin, byly v Mýtě postaveny stany, u nich táborový oheň a zde se konaly besídky, zpívaly se písně, tancovalo se a hrálo, na závěr besídek byl vždy pronesen vážnější proslov. Besídek se účastnili i lidé z okolí, aby zde pocítili a načerpali sílu a útěchu.⁹⁷

Veškerá práce Pittra a jeho pomocníků byla v ozdravovně v Mýtě konána bezplatně.⁹⁸

⁹⁵ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 41

⁹⁶ PITTER Zpravodaj M. D. 1942, s. 5

⁹⁷ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 49

⁹⁸ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 142

4.2. Akce Zámky

Přemysl Pitter byl členem výboru křesťanské pomoci židovským dětem, který se vytvořil ještě za Hitlerova režimu a byl také pověřen, aby tuto akci řídil. V roce 1945 zajistil Přemysl Pitter zámky v Olešovicích, Kamenici, Štíříně, Lojovicích a později v Ládví. Pár dní po jejich zajištění bylo na zámky dovezeno 40 dětí z koncentračního tábora v Terezíně, brzy následovala další stovka dětí. Několik desítek dětí bylo zachráněno před smrtícím plynem. Některé děti byly těžce nemocné, některé ztratily rodiče nebo jiné příbuzné. Na zámkách měly děti možnost se zotavit, uzdravit, učit se a připravit se na další léta svého života. Všechny zámky musely projít přeměnou tak, aby jako zotavovny vyhovovaly pobytu dětí. Kolem zámků byly rozsáhlé zahrady, parky a čistá příroda. Stejně jako v Milíčově domě, dodržoval se i zde vegetariánský jídelníček.⁹⁹

Podrobné informace o počtu dětí v zámkách:

Zámek v Olešovicích byl otevřen 22. 5. 1945 a v provozu byl 13 měsíců. Zámek Štířín byl v provozu 12 měsíců. Zámek Lojovice byl otevřen 18 měsíců. Hotel Ládví byl otevřen 15 měsíců. Zámek Kamenice byl v provozu nejdéle a to 23 měsíců.

Od května r. 1945 do května r. 1947 pečovali pracovníci v zámkách celkem o 810 dětí, a to:

266 dětí – děti různých národností, oběti nacistického pronásledování za války

407 dětí – děti ze zdejších internačních táborů a děti internovaných rodičů či pěstounů

97 dětí – děti československé, nalezené v Německu a Rakousku a repatriované do ČSR

40 dětí – různé jiné naléhavé případy

V těchto ozdravovnách probíhala práce zdravotní, sociální a pedagogická. Probíhala zde společná výchova dětí všech národností. I když děti bydlely odděleně, setkávaly se na společných programech, na výletech, procházkách a v jídelně a trávil spolu volný čas.¹⁰⁰

⁹⁹ PITTER Posel č. 1, 1945, s. 1

¹⁰⁰ PITTER Posel č. 7, 1947, s. 3

Zámek Kamenice byl určen především německým dětem z internačních táborů, dětem z česko – německých manželství a dětem kolaborantů.¹⁰¹ Zámek v Lojovicích byl přeměněn na izolační nemocnici pro německé děti, poté sem bylo převezeno prvních třicet dětí z Raisovy školy. Všechny děti byly ve velice špatném zdravotním stavu.¹⁰² Židovské děti zde v zámcích zažily skutečnou a laskavou a pomoc, za kterou byly po hrozných zážitcích z táborů vděčny a kterou dlouho nezažily.¹⁰³

Přemysl Pitter byl totiž v roce 1945 pověřen zdravotně – sociální komisí zemského národního výboru, aby kontroloval internační tábory a odsunová střediska a podával o tom následné zprávy. Pitter byl svědkem hrozivých poměrů v těchto táborech. Bohužel byl následně z komise vyloučen „pro přátelství k Němcům“, kterých se zastával a žádal jejich propuštění. V táborech chtěl nechat jen bývalé činné členy Hitlerovy strany. Přemysl Pitter se obával, co se stane se zámky a s dětmi v nich. Když šel na Ministerstvo sociální péče, bylo mu sděleno, že ministerstvo převezme zámky a Pittra jmenuje jejich správcem. On i jeho přátelé se tak nadále plně věnovali dětem v ozdravovnách a stále se jim dařilo získávat od veřejnosti finanční příspěvky pro děti. Ne všichni lidé však měli pro Pittrovu pomoc Němcům pochopení a bylo mu vytýkáno, že se přehnaně stará o německé děti.¹⁰⁴

Některé děti v ozdravovnách zůstávaly, jelikož se nepodařilo najít jejich příbuzné, některé děti byly příbuzným nebo známým předány a děti, které nikoho neměly, byly poslány do Anglie, kde se jich ujali dobří lidé. Pracovníci ozdravoven se snažili dětem dát jak materiální podporu, tak hlavně mravní a duchovní oporu a správné cítění a myšlení. Do zámků v Kamenici a v Lojovicích se později dostávaly děti z táborů internačních. Internovaní byli umístěni ve třídách a sklepích škol a pohromadě museli být mladí i staří, nemocní i zdraví, bez jakékoliv hygieny, nedostávalo se jim mnoho jídla a lidé v těchto podmínkách umírali. Když tyto podmínky viděl Přemysl Pitter na vlastní oči v Raisově škole nebo na sokolském stadionu na Strahově, učinil ihned na příslušných místech hlášení, aby se situace změnila. Náprava probíhala velmi pomalu, a proto se Pitter rozhodl, že těm nejvíce

¹⁰¹ KOSATÍK 2009, s. 200

¹⁰² PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 59

¹⁰³ KOSATÍK 2009, s. 203

¹⁰⁴ PITTER A FIERZOVÁ 2009, s. 63

postiženým dětem pomůže. Do dvou zámků se dostalo asi 50 dětí, později děti další. Bohužel v internačních táborech zůstávali další tisíce děti a dospělých.¹⁰⁵

Žádný zaměstnanec Zámků nepobíral plat, ze začátku ani P. Pitter. Až později dostával Přemysl Pitter od Ministerstva ochrany práce 2000 korun měsíčně a od roku 1946 tři tisíce korun. Veškeré finanční náklady hradil Pitter z vlastních prostředků, což bylo hlavně z dědictví po woodcrafterovi Miloši Seifertovi. Velice důležitým člověkem v akci Zámky byl doktor Emil Vogl, Žid, který byl jedním z nejzasloužilejších spolupracovníků v této činnosti. Než začal E. Vogl s Pittrem spolupracovat, byl v koncentračních táborech, kde zemřeli všichni členové jeho rodiny. Poté se uzdravoval v sanatoriu a Přemysl Pitter ho zde navštívil a požádal ho, aby šel do Olešovic zbudovat lékařský dům. Emil Vogl tak učinil a staral se a zachraňoval zde všechny děti.¹⁰⁶

Po dobu dvou let (1945-1947) trvala činnost zámků nedaleko Prahy. Poslední děti byly rozděleny do jiných ústavů nebo pěstounských rodin. Jako poslední byl zrušen zámek v Kamenici. Během těchto dvou let, kdy se síla a práce lidí kolem P. Pittra soustředila na ozdravovny, se činnost v Milíčově domě zpomalila, proto se v roce 1947 vrací plná pozornost a soustředění dětem a činnosti v Milíčově domě.¹⁰⁷

Jedním ze zachráněných židovských dětí byl šestnáctiletý Yehuda Bacon, který byl výtvarně velmi nadaný. V roce 1946 odjel Bacon ze Zámků do Izraele. Později se z něj stal slavný izraelský malíř.¹⁰⁸

¹⁰⁵ PITTER Posel č. 2, 1945

¹⁰⁶ KOSATÍK 2009, s. 198

¹⁰⁷ PITTER Posel č. 7. 1945, s. 2

¹⁰⁸ KOSATÍK 2009, s. 200

5. SPOLUPRACOVNÍCI PŘEMYSLA PITTRA A ORGANIZACE S NÍM SPOJENÉ

5.1. Spolupracovníci a přátelé Přemysla Pittra

Nikdo ze spolupracovníků Milíčova domu nepobíral za práci v něm žádný plat. Například Olga Fierzová vyučovala, mimo svou práci pro Milíčův dům, jazyky a za tuto vedlejší činnost získávala samozřejmě peníze, které dávala na provoz a fungování Milíčova domu. Josef Rott přispíval na Milíčův dům ze svého platu typografa v tiskárně. Mezi spolupracovníky Přemysla Pittra a Milíčova domu patřili hlavně Olga Fierzová, Anna Pohorská, Anna Pohlová, Ferdinand Krch, Pavla Moudrá, Emanuel Rádl, Jaroslav Šimsa. Dále pak Anna a Josef Rottovi – správci Milíčova domu, Magda Pillbauerová a Josef Horáček – dobrovolní pracovníci, Ida Tyčová - tělovýchovná instruktorka, Marie Pašková či Milada Horáková, která pracovala v Milíčově domě do roku 1938 a tohoto roku převzala péči o vybudovanou dětskou ozdravovnu v Mýtě u Rokycan.¹⁰⁹

Olga Fierzová

Olga Fierzová se narodila 26. Července 1900 ve Švýcarsku. Jako desetiletá se s rodiči přestěhovala do Bruselu. Ve dvaceti letech se vrátila do Švýcarska s velkou touhou vychovávat a učit děti. Nejprve pracovala jako učitelka jazyků v Anglii, kde se také zúčastnila hnutí pro světový mír, na němž o pár let později překládala projevy. Roku 1926 se zúčastnila konference mezinárodního svazu pro smíření v Německu, kde mimo jiné překládala projev Přemysla Pittra o práci s mládeží.¹¹⁰

Než se Olga Fierzová s Pittrem setkala a seznámila, zapojovala se do práce meziválečného pacifistického hnutí „No more war“, chodila na přednášky Leonharda Ragaze, seznamovala se s učením Pierra Cérésola či zblízka sledovala

¹⁰⁹ KOSATÍK 2009, s. 151

¹¹⁰ Dr. ŠTĚPÁN 1995, Sborník nadace P. P. a O. F., s. 40

práci londýnského hnutí FOR. S Pittrem tak měli mnoho společného, ještě než začala jejich spolupráce.¹¹¹

Projev Přemysla Pittra ji natolik zaujal, že se seznámili a Olga Fierzová pozvala od Přemysla Pittra pozvání do Prahy, nejprve si dlouze dopisovali a v roce 1927 přijela Olga Fierzová do Prahy, aby viděla práci Přemysla Pittra a jeho přátel. Po měsících pracovního cestování po Evropě přijeli do Československa. Nejprve zde byla Olga Fierzová učitelkou a vychovatelkou v Plzni, později pak našla místo v Praze, kde už zůstala. Stala se tak blízkou přítelkyní a dlouholetou spolupracovnicí Přemysla Pittra. Česky se naučila během jednoho roku, později psala deníky a zápisníky Milíčova domu, přepisovala nebo sama psala články do časopisu Sbratření, vyřizovala cizojazyčnou korespondenci nebo překládala Pittrovi přednášky, také s Pittrem vydávali exilový časopis „Hovory s pisateli“. Zapojila se do Pittrových náboženských, mírových i pedagogických aktivit. V práci ho doplňovala svým praktickým přístupem a mateřstvím a stejnou láskou k dětem. Velice ráda a zodpovědně pomáhala v činnosti Milíčova domu a později také při zabránění zámeků a s následnou dopravou německých a židovských dětí z koncentračních táborů do ozdravoven. Po roce 1948 začalo docházet ke konfliktům s úřady, Olze Fierzové nebylo vydáno vízum k návratu do Prahy, když odjela v roce 1950 do Švýcarska na pohřeb své sestry. Přemysl Pitter byl nucen opustit své dílo – Milíčův dům, byl vyslýchán a měl být zatčen a měl nastoupit na nucené práce v jáchymovských dolech. Přemysl Pitter však v poslední chvíli utekl a dostal se do Německa, kde se shledal s Olgou Fierzovou, oba se začali starat o uprchlíky a později se stali sociálními pracovníky v táboře „Valka“ u Norimberka, kde byli 9 let. V roce 1962 se Olga Fierzová vrátila do Švýcarska, odjel s ní i Přemysl Pitter, jelikož byla nemocná a slabá.

Olga Fierzová Pittra po celý život podporovala a inspirovala v jeho práci s dětmi, v psaní a vydávání jeho spisů, po jeho smrti v roce 1976 i nadále pokračovala v jeho práci a duchovním odkazu. V roce 1977 založila spolek MILIDU – Milíčův dům, který měl spravovat a plnit závěti Pittra a Fierzové. Olga Fierzová byla skromná, tolerantní, důsledná, spravedlivá, měla všestranný talent, byla organizačně schopná a jazykově vybavená. S Přemyslem Pittrem měli

¹¹¹ KOSATÍK 2009, s. 112

společnou touhu pomáhat potřebným, zvláště dětem, spojovala je láska k dětem a měli obrovské srdce.¹¹²

Přemysl Pitter a Olga Fierzová byli pozváni někdejšími i zámeckými dětmi do Izraele, nejprve roku 1951, ale toto pozvání nevyšlo. Až v roce 1962 přijali oba toto trvající pozvání a cestu do Izraele uskutečnili roku 1964 a strávili tam více než měsíc. Setkání vychovatelů a dětí bylo pro všechny velice dojemné.

Ve městě Jeruzalém, nedaleko památníku obětem holocaustu v Aleji spravedlivých, stojí strom označený jménem Přemysla Pittra. Později zde byl dán i strom Olze Fierzové.¹¹³

V roce 1990 byla Olga Fierzová na operaci šedého zákalu, ale předčasně opustila nemocnici a 17. 6. 1990 na následky operace zemřela.¹¹⁴

V roce 1993 vznikla ve spolupráci s Pedagogickým muzeem J. A. Komenského v Praze Nadace P. Pittra a O. Fierzové. V roce 1999 se nadace změnila na Nadační fond P. Pittra a O. Fierzové, který nadále usiluje o pokračování činnosti těchto dvou významných osobností.¹¹⁵

Pavla Moudrá

Pavla Moudrá byla hlavně spisovatelkou, dále byla protiválečnou aktivistkou, čelní představitelkou pacifistického hnutí a průkopnicí hnutí na ochranu zvířat, také organizovala protiválečné demonstrace. Byla předsedkyní Chelčického mírové společnosti a jako první žena promluvila z kazatelny v českém kostele sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí. Zastávala myšlenku, že lze převychovat sebe i celý svět. Přemysl Pitter ji poznal při svých návratech z fronty během první světové války na teosofických přednáškách. Osobně se s ní setkal roku 1919 díky A. Pohlové. Inspirovala ho dramatem „Lekniny“, ve kterém se objevoval předobraz Přemysla Pittra, a také se zde psalo o útulku pro padlé dívky jménem Miličův

¹¹² Dr. ŠTĚPÁN, Sborník nadace P. P a O. F. 1995, s. 42

¹¹³ KOSATÍK 2009, s. 309, 315

¹¹⁴ KOSATÍK 2009, s. 356

¹¹⁵ Olga Fierzová [online]. [cit. 2014-06-10].

Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/881/olga-fierzova.html/>

Jeruzalém. Z tohoto názvu později použil obě slova pro pojmenování svých institucí. Pavla Moudrá Pittra velice ovlivnila.¹¹⁶

V časopise „Sbratření“ z roku 1926 popisuje Pavla Moudrá, jak důležitou funkci má ve výchově dětí žena a učitel. Žena děti vychovává k míru a umírňuje následky zla a násilí. Pavla Moudrá zastává názor, že by se dětem neměly dávat lovecké nebo vojenské hračky a neměly by číst dobrodružnou literaturu a indiánky. Děti by měly být vychovány láskou a správným příkladem dospělého. Právě z těchto důvodů má i učitel značný vliv na děti. Učitelé tráví s dětmi velkou část dne, a proto také ovlivňují dětské myšlení, chování a postoj ke společnosti a k životu.¹¹⁷

Anna Pohlová

S Přemyslem Pittrem se setkala už během 1. světové války v roce 1916, když se mohl z fronty vrátit do Prahy. V jejím bytě na Žižkově se scházela malá náboženská společnost, mezi kterou se dostal i Pitter. Byla náboženskou aktivistkou, chodila do rodin a četla jim z Bible a ukazovala lidem cestu k víře. Pavla Moudrá velice pomohla k obrácení Přemysla Pittra. Zemřela v roce 1933.¹¹⁸ Přemysl Pitter našel u Anny Pohlové útěchu a inspiraci.¹¹⁹

Anna Pohorská

Byla rozvedená, což v této době nebylo obvyklé. Léčila Přemysla Pittra z pozůstatků nemocí, které se přivezl z války. Podstoupil bylinnou kúru a na rady Pohorské přestal jíst maso a tehdy se z něj stal v roce 1920 vegetarián. Léčbu dodržel další tři roky, i když už to nebylo tak nutné, ale uzdravil se, našel cestu a víru k Bohu a našel i nové přátelé.¹²⁰

¹¹⁶ KOSATÍK 2009, s. 44

¹¹⁷ PITTER Sbratření č. 3, 1926, s. 8

¹¹⁸ KOSATÍK 2009, s. 28

¹¹⁹ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 126

¹²⁰ KOSATÍK 2009, s. 28, 31

Ferdinand Krch

Byl velice schopný a zkušený muž, který ve třicátých letech začal spolupracovat s Pittrem a Milíčovým domem. Ferdinand Krch vystudoval práva a až později se stal učitelem. Zastával názor, že dětem se mají nabízet pozitivní a tvořivé činnosti. Krch publikoval knihy a časopisy pro děti a např. také spolupracoval s Josefem Ladou na vymýšlení příhod Kocoura Mikeše. Vedl Dům dětství v Mladé Boleslavi. Jeho touhou a cílem byla „výchova srdcem“, přál si, aby na sobě děti pracovaly, byly samostatné a aby chtěly být dobrým člověkem.¹²¹ Říkalo se mu „strýček Fedor“. Tento skvělý pedagog byl také redaktorem knižnice Dorostu Červeného kříže. Shromazďoval písně, které úspěšně cvičil s dětmi v Milíčově domě. Jeho skladby však byly zakázány, jelikož byl žid, děti je ale přesto nebo právě proto zpívaly rády. Byl pedagogickým poradcem Milíčova domu a pravidelně pořádal klubová setkání menších dětí. Byl také vydavatelem dětských časopisů Červeného kříže „Radost a lípa“.¹²²

Emanuel Rádl

Tento profesor byl také vědcem a filozofem. Roku 1930 založil Československou Ligu pro lidská práva. Roku 1928 napsal knihu „Válka s Němci“ a měl velký zájem o zlepšení vztahů s Němci na území Československa. Pittter při práci vedle Emanuela Rádla nabyl mnoha cenných zkušeností.¹²³

E. Rádl byl asi nejvlivnějším Čechem v Pittrově životě. Setkali se spolu už na střední škole, kde ho E. Rádl učil přírodopis.

¹²¹ KOSATÍK 2009, s. 153

¹²² PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 47, 139

¹²³ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 134

Jaroslav Šimsa

S Pittrem se poznali na konci 1. světové války v pražských biblických kroužcích. Pracoval ve skautingu i v Lize lesní moudrosti. Od roku 1929 byl Šimsa tajemníkem a jednou z nejvíce duchovně inspirativních osobností československé Ymky.¹²⁴ Žák Emanuela Rádra, byl původně knihovníkem Tomáše G. Masaryka a působil také jako sekretář Akademické YMKY. J. Šimsa byl velice vzdělaný člověk, který hledal křesťanské pravdy. Měl skvělý organizační talent a organizoval velké studentské konference.¹²⁵

Ctibor Bezděk

Pittrův přítel a spolupracovník z Nového Jeruzaléma. Ctibor Bezděk byl organizátorem abstinentního a vegetariánského hnutí a propagátorem etikoterapie, což je způsob léčby, který za příčinu jakéhokoliv tělesného onemocnění považuje nemoc duše. Byl lékařem a propagátorem kvalitní stravy. Na Slovensku vytvořil síť zdravotnické a sociální péče, otevřel poradnu pro matky a kojence či protialkoholní poradnu. Pitter a Bezděk byli spoluautory spisu „Vegetarismus pro a proti“ (1928), který byl čtený a oblíbený.¹²⁶

Mezi další přátele Přemysla Pittra patří i několik zahraničních osobností. Jedním z nich byl i Leonhard Ragaz. L. Ragaz byl hlavním duchovním patronem křesťanského komunismu před i po první světové válce. Dobrovolně opustil pozici profesora teologie na curyšské univerzitě a začal pomáhat chudým. Odmítal materialistické pojetí světa neboli Marxův socialismus. Pitter se s ním setkal poprvé v roce 1923 na pacifistické konferenci v Nyborgu a poté se ještě několikrát setkali v Curychu. Dvakrát byl ve třicátých letech na konferencích Akademické Ymky v Československu a dvakrát také navštívil Milíčův dům.¹²⁷

¹²⁴ KOSATÍK 2009, s. 87, 90

¹²⁵ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 134

¹²⁶ KOSATÍK 2009, s. 68

¹²⁷ KOSATÍK 2009, s. 83

Pitter byl vyslán na mírové misijní cesty po Evropě, kde poznával mnoho zajímavých lidí a seznamoval se s dalšími druhy hnutí. Nejen díky těmto cestám navázal Pitter mnoho opravdových přátelství, za která byl skutečně vděčný. Důležitým člověkem byl pro Pittra také Romain Rolland, který byl nucen opustit Francii kvůli jednomu ze svých spisů a poté pomáhal organizaci Červený kříž v Ženevě. Pitter si s ním psal dopisy s pacifistickým obsahem, jelikož oba byli proti válkám, vojenské službě a zbrani.¹²⁸

V roce 1937 navštívil Milíčův dům anglický politik George Lansbury, se kterým se Přemysl Pitter spřátelil v Anglii. G. Lansbury byl v Praze kvůli svým přednáškám a promluvil také k dětem v Milíčově domě.¹²⁹

Lidským vzorem Přemysla Pittra byl Mahátma Gándhí, indický náboženský a politický vůdce. Pitter ho obdivoval od počátku 20. let. Gándhí používal nenásilný způsob politického boje. Pitter velice obdivoval jeho vítězství v boji za osvobození Indů utlačovaných v Jižní Africe, které považoval za jednu z nejdůležitějších událostí v dějinách.¹³⁰

5.2. Organizace a mírové společnosti, se kterými byl Pitter spjat

5.2.1. IFOR

Hnutí pro mezinárodní smír se zrodilo na začátku první světové války v Anglii. Založili ho tamější odpírači vojenské služby z důvodů svědomí neboli z důvodů náboženských. Československá pobočka tohoto hnutí vznikla v roce 1925, ve vedení tohoto hnutí se vystřídali například Pavla Moudrá nebo Valentin Bulgakov, který se s Pittrem setkal v roce 1923 a přednášel také v Novém Jeruzalémě. Heinrich Tutsch byl Brity pozván na mezinárodní konferenci IFOR do Nyborgu v Dánsku. Této konferenci se mimo jiné zúčastnil i Přemysl Pitter. Heinrich Tutsch byl českoněmecký pacifista, spolupracovník Nového Jeruzaléma a sekretář německé odbočky studentské Ymky, kde se potkal s Přemyslem Pittrem. H.

¹²⁸ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 35

¹²⁹ PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 44

¹³⁰ KOSATÍK 2009, s. 84

Tutsch také proslul jako organizátor výměnných pobytů českých a německých studentů v rodinách.¹³¹

5.2.2. Akademická YMKA

Větev mezinárodního hnutí křesťanského studentstva, v čele byl Emanuel Rádl, žák a pokračovatel Masaryka. Poznal zde několik významných osobností, např. Leonharda Ragaze, což byl švýcarský reformátor, F. Siegmunda – Schultze, německého univerzitního profesora.¹³² Akademická Ymka – toto hnutí Pittra také velmi ovlivnilo, jednalo se o hnutí českého vysokoškolského křesťanského studentstva, cílem tohoto hnutí byla výchova špičkové křesťanské inteligence.¹³³

5.2.3. „Nový Jeruzalém“

Zakladatelská schůze sdružení s názvem „Nový Jeruzalém“ se konala 13. 3. 1920. Cílem tohoto sdružení bylo úředně zaštitit Pittrovy přednášky, začínající vydavatelské aktivity a také plánovaná pedagogická práce. Společenství vstoupilo na veřejnost s členy Annou Pohlovou, Annou Pohorskou, Pavlou Moudrou, Annou Žďárskou, Annou a Marií Rottovou, Josefem Rottem a dalšími, kteří pak i nadále byli spolupracovníky Přemysla Pittra v Milíčově domě nebo ozdravovnách.¹³⁴

Nový Jeruzalém bylo hnutí pro duchovní i společenskou obrodu a základem tohoto hnutí bylo učení Kristovo a Nový zákon. Hnutí mělo poskytovat poznání pravého smyslu, účelu a krásy života a vychovávat mládež v mravné a svědomité lidi. Nový Jeruzalém hlásal návrat k přirozenému a prostému životu, k abstinenci, k rostlinné stravě, vedl boj proti kuřáctví a dalším věcem, které kazí ducha i tělo. Spolupracuje s dalšími podobnými hnutí jako například s „Hnutím pro mezinárodní smír“ nebo „Hnutím odpůrců násilí“. Nový Jeruzalém pořádalo schůze, přednášky, dětská shromáždění, sdružení s úvahami biblickými a své učení šířilo tiskem. Ústředím tohoto výboru bylo v Praze, ale činnost se vztahovala na celou republiku a tajemníkem toho hnutí byl Přemysl Pitter.¹³⁵

¹³¹ KOSATÍK 2009, s. 70 - 74

¹³² PITTER A FIERZOVÁ 1996, s. 32

¹³³ KOSATÍK 2009, s. 159

¹³⁴ KOSATÍK 2009, s. 58

¹³⁵ PITTER, Sbratření č. 1, 1924

5.2.4. Liga pro lidská práva

V Československu funguje od roku 1930 pobočka mezinárodní ligy pro lidská práva a Pitter byl předsedou mírové komise. Liga podporovala odpírání vojenské služby, byla proti trestu smrti, zabývala se ženskou emancipací, náboženskou tolerancí a svobodou slova.¹³⁶

5.2.5. Mezinárodní hnutí pro křesťanský komunismus

Usiluje o vytvoření mravního a sociálního společenství na zásadách Kristovy nauky. Účelem tohoto hnutí je poskytnout poznání pravého smyslu a krásy života, probouzet snahu po vyšším životě a spravedlivém uspořádání společenských řádů. Hnutí také usiluje o výchovu mládeže v tomto duchu a pečuje o ty, kteří potřebují pomoc a podporu. Hnutí pro křesťanský komunismus je odpůrcem veškerého násilí a studuje náboženství a filozofii, srovnává je a snaží se najít jejich společné cesty k dobru.¹³⁷ Hnutí pro křesťanský komunismus mělo však brzký konec, úřady opět nakázali domovní prohlídky u Pittra a nyní ještě P. Moudré a V. Bulgakova a jejich výsledek byl pro Pittra nešťastný. Nyní mu hrozilo 5 měsíců odnětí svobody za delikt označený státními orgány za podporu a propagaci hnutí s protistátním obsahem. V roce 1931 si Pitter odseděl 2 měsíce v Pankrácké věznici mezi politickými vězni a zbytek trestu mu propadl díky amnestii.¹³⁸

5.2.6. Hnutí Lesní moudrosti

Neboli woodcraft – pronikalo do Československa od dvacátých let 20. století. Také z tohoto hnutí čerpal Pitter inspiraci pro svou pedagogickou činnost. Cílem hnutí byla obnova lidství prostřednictvím živého a hlubokého kontaktu s přírodou. Organizovalo pobyty v přírodě a letní a zimní tábory. Českým

¹³⁶ KOSATÍK 2009, s. 162

¹³⁷ PITTER – Sbratření č. 1, 1926, s. 8

¹³⁸ KOSATÍK 2009, s. 108

průkopníkem hnutí byl Miloš Seifert. Přemysla Pittra hnutí zajímalo, ale neviděl v něm křesťanskou zbožnost, kterou sám uznával. Děti z Milíčova domu se ale táborů hnutí Lesní moudrosti účastnily.¹³⁹

¹³⁹ KOSATÍK 2009, s. 158